

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus I. De Censibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

acsi competeret ex vero titulo fundationis. &c. Nam per hanc clausulam non habet aliud, quam quod sit ex privilegio tale; & sic sepius declaratum esse à Sacra Congreg. refert Garcia p. 7. de beneficio c. 9. a n. 17. Hæc tamen intellige, si competat ex

privilegio *merè gratuito*; secus, *oneroso*; huic enim per clausulam generalem non derogatur ex dict. alibi, præsertim, cum talis causa, vel titulus onerosus æquiparetur dotationi, vel fundationi sic Castropal. cit. n. 13. & alii.

QVÆSTIO XXXIX.

IN TIT. XXXIX. DE CENSIBUS, EXACTIONIBVS, ET PROCVRATIONIBVS.

3344 **H**oc titulo jus Canonicum continuar agere de servitutibus, seu oneribus Ecclesiæ imponi solitis; postquam enim egit de jure patronatus (quod est quædam servitus; cum eo titulo Ecclesiæ certis hominibus subji- ciatur ad recipiendum Clericum ex præsentatione Patroni, quæ cæteroquin libera foret) agit nunc de Censibus, Exactionibus, & Procurationibus, quæ quandoque multum onerant Ecclesiæ, si immoderate illis imponantur; quibus, ut summi Pontifices debite prospicerent, multa illis oportuna remedia constituerunt, de quibus in seqq. Accedit & altera ratio hujus ordinis; nam ex hoc, quod Patronus, vel Advocatus Ecclesiæ, in ejus fundatione, vel dotatione, ab initio sibi autoritate Episcopi, reservare soleat certos redditus annuos, & census moderatos, agitur hic de censibus aliisque præstationibus, & tributis.

ARTICULUS I.

De Censibus.

3345 **C**ensus, generaliter acceptus, significat, quid quid annuatim penditur; strictè verò, ac specificè hic significat onus reale, impositum Ecclesiæ, vel locis piis solvendum, vel superioribus ut Episcopo in signum subjectionis, vel eorum Advocatis, ratione protectionis; solvitur quandoque in pecunia numerata, quandoque in re alia, secundum quod in principio constitutum est c. olim. 20. h. t. Ex hoc colliges, quòd ex solutione census non resultat, ac determinatè concludatur *subjectio*;

Tom. III.

cum fieri possit alio titulo v. g. protectionis, exemptionis &c. arg. c. *Præcipimus* 8. de privil. ubi dicitur, per solutionem census, quæ sit Romanæ Ecclesiæ, non probari exemptionem à jurisdictione Episcoporum, nisi aliunde colligatur, fieri titulo subjectionis; quo sensu accipiendum est c. 2. h. t. ubi habetur, quòd *prestare tributis* sit probatio subjectionis, quæ nimirum exhibent Ecclesiæ suo prælato, quamvis 40. annis contra hoc jus Episcopale præscribere possint. *Abb. inc. 20. & pen. h. t.*

Not. autem 1. censum, solito majorem, non debere imponi Ecclesiis; nec antiquum augeri, ut dicitur c. 3. & 7. h. t. Cum enim quidam Presbyter (hic Episcopum intelligi rectè probat Panormitanus) Monasterio Massæ novas consuetudines vellet imponere, Abbate super hoc Gregorio Pontifici conquerente; iste rescriptit, mandando: *quatenus, si ab initio hoc non fuerit, etiam labentibus temporibus aliquid noviter imponi, non permittas.* Constat hoc ipsum ex *Concil. Lateran. relato c. 7. h. t.* ibi: *prohibemus insuper, ne ab Abbatibus, Episcopis, vel aliis Prælatibus novi census imponantur Ecclesiis; nec veteres auquantur; nec partem reddituum suis usibus appropriare præsumant; sed libertatem, quam sibi majores conservare desiderant, minoribus suis bona voluntate conservent; Si quis verò aliter fecerit, irritum, quod egerit, habeatur;* Sed de hoc plura in seqq.

Not. 2. in novi census impositionem, quæ fieret Ecclesiis, horum Rectores con-

Ecc ee a

ica.

sentire non posse sine Dicecesani auctoritate; colligitur i. ex c. *Præterea* 8. *h. t.* ibi: *qui, ignorante Episcopo, auctoritate suâ pensionem annuam de Ecclesiis quadam illusionem solverint, sive receperint, eis defunctis in receptione pensionis non sunt aliquatenus audiendi, si Pontificis, aut alterius, qui de jure id facere potuerit, auctoritatem, & assensum super hoc, non intervenisse, constiterit.* Non enim simplices sacerdotes, vel Clerici possunt Ecclesias, quibus præsumunt, auctoritate suâ (præsertim post decessum suum) efficere censuales. Ex quo habetur, quod Prælatus, seu Rector Ecclesiæ non possit, præsertim post mortem, Ecclesiam suam propria auctoritate constituere censualem. Cui suffragatur c. *Cum Clerici*, 11. *eod.* ubi dicitur, Clericos, qui per collusionem constituunt Ecclesiam censualem, ab iis Ecclesiis, appellatione remota, sine dilatione removendos esse.

3348 Not. 3. si contingat, aliquem debere jurare, seu juramento promittere solutionem novi census alteri faciendam, recipientem teneri ad remittendum ejusmodi juramentum, ex c. *significavit*, 13. *h. t.* ubi, cum Thomas Rector Ecclesiæ de Fullis, Religiosis quibusdam de solvendo annuo censu trium marcarum, quas prædecessor ipsius solvit, præstitisset juramentum, idque, ne faceret, Episcopus interdixisset, nisi constaret censum Episcopali auctoritate constitutum esse. Mandat Pontifex, si censum auctoritate Præsulis non de novo impositum fuisse constiterit, prohibitionem relaxari: Si verò census de novo sit impositus, sive auctoritate Episcopi factum fuerit, sive non, Monachos compelli, ut Clericum à juramento absolvant.

Idem habetur in c. *Gravis*, 15. *eod.* ubi, Cum Patroni Clerici nollent quemquam præsentare, nisi novum censum Ecclesiis imponerent, aut veterem contra Concilium Lateranense relatum c. 7. *§. prohibemus sup.* auferent, sub juratoria, aut fidejussoria cautione præstandâ ad solutionem cogentes, mandat Pontifex, quacunque post dictum Concilium contra ipsius decretum super Ecclesiis, vel eorum censu attentata in irritum revocari, & Presbyteros ab illicito juramento absolvi, ac transgressores deinceps canonicè puniri. Ex quo vides, quòd, licet in principio,

cum aliquis fundat, construit, vel dotat Ecclesiam, possit cum consensu ordinarii reservare sibi aliquid annuatim, vel certis temporibus præstandum ab Ecclesia; Secus tamen esse post foundationem; & cum supra diximus, in constitutione census, Ecclesiis impositi ab eorum Rectoribus, debere intervenire consensum Episcopi, debere intelligi, *de necessitate*; sed non *sufficientia*, saltem quando constitutio census importaret alienationem sine juris solemnitate, prohibitam juxta *dist. sup. tit.* 13.

Not. 4. definitionem census à nobis ibi restrictam esse ad censum Ecclesiis impositum; quia verò census in tota latitudine suæ significationis aliquando importat estimationem patrimonii in hunc finem factam, ut inde annuum tributum solvatur, de quo censu extat titulus 15. *lib.* 50. Digestorum, & ejus discussio pertinet ad jus publicum; aliquando autem tributum solvendum in recognitionem subjectionis, jurisdictionisve alterius; aliquando verò pensionem solvendam titulo constituto ex aliis causis v. g. alicujus contractus: ideo census universim loquendo dici potest: *jus percipiendi annuam pensionem ex re, vel persona alterius*; ubi adverte, quòd is, qui tale jus habet, vocetur *Censualista*; qui verò pensionem debet, vocetur *Censuarius*, qui in hoc contractu est venditor, quia vendit Censualista jus exigendi annuam pensionem; quamvis communiter vocari solet alter *Creditor*; alter *debitor*, & est modus loquendi expeditus.

Not. 5. quando census constituitur in aliqua re corporali, ac immobili, fundo v. g. dominium ejus rei tam directum, quam utile esse penes Censuarium; non autem Censualistam; quo differt ab emphyteusi; nam in hoc dominium rei directum non manet penes emphyteutam, sed eum, cui iste pensionem debet, præterquam, quòd Censuarius ob non solum censum non amittat jus suum, sicut emphyteuta ob non solum canonem, item, quòd Censuarius etiam irrequisito Censualista possit vendere rem censualem, & non teneatur ad laudemium: Secus emphyteuta, hic enim & tenetur ad laudemium, & rem emphyteuticam irrequisito domino vendere non potest, ut suo loco diximus sup. his in genere præmissis.

§. 1.

Quotuplex sit census?

3351 **C**um *Census* sit jus percipiendi pensionem in fructibus, vel in pecunia, (nam in constituto censu Censuarius obligationem habet solvendi pensionem, & Censitor jus illam exigendi) hoc autem jus variis modis constituitur, & juxta illorum diversitatem species censuum multiplicentur (de quibus in seq. à num. 3357.) in presenti solum dabimus magis notas censuum species ex communi census divisione, quæ primò est in censum reservativum, & consignativum. *Reservativus* est, quando quis suum fundum pleno domini jure in alium transfert reservatâ sibi annuâ pensionem ex eodem fundo, in quo contractu nulla intervenit emptio, aut venditio, sed potius est contractus innominatus, *do, ut des*, aut permutatio, de qua loquitur lex ultima C. de rerum permutat. ea lege rebus donatis Candido, ut quod placuerat, menstruum, seu annuum tibi præstaret; hujusmodi conventio non nudi pacti nomine censetur, sed rebus propriis dictæ legis substantiâ munia tur ad implendum tibi placitum (sicut postulas) præscriptis verbis competit actio: *Consignativus* autem, cum quis contractu aliquo alteri constituit, ac designat jus ex re sua, redditus annuos percipiendi. Porro, quia frequentius solet hujusmodi jus emi pecuniâ, de hac ratione constituendi maximè hoc loco agitur, quia est species emptionis, quando v.g. 1000. florenis emio jus percipiendi annuatim ex tuo fundo 10. scaphas frumenti.

3352 **S**ecundò census consignativus subdividitur in *realem*, & *personalem*; *Realis* fundatur in re, quam obligatio ita perpetuò comitatur, & immediatè afficit, ut etiam redundet in personam; *Personalis* est, quæ cadit immediatè super personam, quæ obligatur ad pensionem; nec illi obstat, si superveniat alter contractus hypothecæ. Ex hoc fit esto res pereat, quæ in hypothecam Censualistæ data est, non perire censum personalem superstitute personâ Censuarii; Secus si census sit realis, & iste, cum fundetur in re, ad quemcunque hæc transeat, eo ipso transibit cum suo onere.

3353 **A**ltera subdivisio census Consignativi, ratione pensionis, est in *fructuarium*, ex

quo scilicet debentur fructus; & *pecuniarium*, ex quo debetur pecunia: tertia ratione temporis in *perpetuum*, & *temporalem*, ille in *redimibilem*, & *irredimibilem*: temporalis in eum, qui fit ad *certum* tempus, v.g. 10. annorum, & in eum, qui fit ad tempus *incertum*, v.g. ad vitam unius, vel duorum, & dicitur *vitalitius*. Quarto in censum *certum*, & *incertum*; certus est, cum determinatè pecuniæ summa, vel fructuum mensura constituitur in pensionem; incertus cum indeterminata, v.g. tertia, vel quinta pars fructuum constituitur solvenda: hic autem modus non est licitus nisi in censu reservativo.

Sub prædictis continentur, *Affictus*, seu *Fictus*, *Albergaria*, & census ignorantia. *Affictus* (alio nomine *Fictus*) habetur c. *Pisanis*, de *rescri. spol. &* ut videtur est apud *Bald. in tit. de pace Constan. &* c. *ad audientiam*, de *prescript. &* *Specul. de locat. &* *conduct. §. sequitur in princ.* vulgaris vox est Lombardorum, & significat censum, qui solvitur ratione prædiorum conductorum. Unde *affictare*, est locare ad fictum, & ad firmum. *Albergaria*, ut habetur in c. *ad audientiam*, de *rescript.* sunt procurationes, quas ceteræ villæ debent dominis suis ad eas venientibus; seu juxta *Glossam* ad c. *Præterea*, de *jure Patron.* sunt census, qui debentur pro comestionibus: de hoc V. num. *supr.* 3351. *census ignorantia*, est ille, cuius causa ignoratur; de quo *Sylv. V. Gabella. 2. num. 15.* ubi querenti, an solvi debeat? respondet negativè.

Ex observatione harum *census* divisionum, sequitur, si res, subjecta censui reali, vendatur à Censuario, non esse in arbitrio Creditoris, seu Censualistæ, an velit immediatè convenire novum possessorem, seu Emptorem, an venditorem? hunc enim deinceps convenire non poterit, nisi in casu, quo teneatur de evictione; sicut enim res à priori censuario seu venditore translata est in novum possessorem, seu emptorem, sic & onus infixum rei, seu reale, nam res transit cum onere.

Sequitur 2. censui consignativo non posse adici pactum legis Comissoriarie, nimirum, ut Censuarius, si pensionem non solvat, committat, seu perdat dominium rei, ex qua census est solvendus; quia cum Censualistæ non det Censuario dominium

Ecc ce 3

rei

rei subjectæ censui, sed pretium minus, quàm ipsa res valeat; si pactum illud ipsius rei amittenda adjici legitime posset, staret pactum legitimum super re iniqua, quod dici non potest; aliud autem est in casu reservativo, ubi Censuario totum rei dominium donat. Censualista, reservato solum censu annuo. Censui porro temporalis constitutus ad longum tempus, numeratur communiter inter bona immobilia; Secus, ad tempus breve; nimirum minus decennio, & de illo videtur loqui Clementina Exivi. de V. f. s. *Cumque annui*; quando dicit, annuos census inter immobilia censerî à Jure.

§. 2.

Quæ conditiones servandæ sint in Constitutione census.

3357 **A**D istas debite proponendas not. sa-
pius controversum fuisse, an contra-
ctus census consignativi licite celebrari,
vel constitui possit? quibusdam existiman-
tibus, non posse sine usura, quæ jure divi-
no, & humano illicita est. Ad hanc dubi-
tationem dissolvendam plures Bullæ
Pontificum, Calixti III. Nicolai V. & Pii V.
emanarunt. Ex his Bullæ Pii V. in ordine
80. An. 1568. edita, sic habet: Cum mu-
nus Apostolicæ Servitutis obeuntes cog-
noverimus, innumeros celebratos fuisse,
& indies celebrari *censuum contractus*,
qui nedum non continentur intra limites,
à nostris Antecessoribus eisdem contracti-
bus statutos; verum etiam (quod dete-
rius est) contrariis omnino pactioibus,
propterea ardentem avaritiæ stimulum, le-
gum etiam divinarum manifestum con-
temptum præ se ferunt: non potuimus ani-
marum, prout tenemur, salari consulen-
tes, ac piarum mentium petitionibus etiam
satisfacientes, tam gravi morbo, lethifero-
que veneno, salutari antidoto non me-
deri.

3358 **H**ac igitur nostrâ Constitutione statui-
mus. 1. censum, seu annum reditum crea-
ri, constitui nullo modo posse, *nisi in
re immobili, aut quæ pro immobili ha-
beat, de sui natura fructifera, & quæ
nominatim certis finibus designata sit.*
2. rursus non nisi verè in pecunia nu-
merata, presentibus testibus, ac Nota-
rio, & in actu celebrationis instrumen-

*ti, non autem prius recepto integro, ju-
stoque pretio.* 3. solutiones, quas vulgo
anticipatas appellant, fieri, aut in pa-
ctum deduci, prohibemus. 4. conventio-
nes, directe, aut indirecte obligantes ad
casus fortuitos eum, qui aliàs ex natura
contractus non tenetur, nullo modo vale-
re volumus. 5. Quemadmodum nec pa-
*ctum auferens, aut restringens faculta-
tem alienandi rem censui superpositam*,
quia volumus rem ipsam semper, & liberè,
ac sine solutione laudemii, seu quinquag-
gesima, aut alterius quantitatis, vel rei
tam inter vivos, quàm in ultima voluntate
alienari. 6. Ubi autem vendenda sit, vo-
lumus *Dominum census aliis omnibus
preferri*, eique denuntiari conditiones,
quibus vendenda sit & per mensem exspe-
ctari.

Septimò *pacta* continentia morosum
census debitorem teneri ad interessè lucri
cessantis, vel ad cambium, seu certas ex-
pensas, aut certa salaria, seu expensas me-
dio juramento creditoris liquidandas, aut
rem censui subjectam, sive aliquam ejus
partem amittere, aut aliud jus ex eodem
contractu, sive aliunde quæsitum perdere,
aut in aliquam poenam cadere, *ex toto ir-
rita sunt, & nulla.* 8. imò, & censum
augeri, & novum creati super eadem vel
aliare in favorem ejusdem, aut personæ
per eum suppositæ pro censibus temporis,
vel præteriti, vel futuri, omnino prohibe-
mus. 9. Sicut etiam annullamus pacta
continentia solutiones onerum ad eum
spectare, ad quem aliàs de jure, & ex natu-
ra contractus non spectarent.

Postremò: census omnes in futurum
creandos non solum re in totum, vel pro
parte perempta, aut infructuosa in totum,
vel pro parte effecta, volumus *ad ratam
perire*, sed etiam posse pro eodem pretio
extingui, non obstante longissimi etiam
temporis, ac immemorabili, imò centum,
ac plurium annorum præscriptione, non
obstantibus aliquibus pactis directe, aut in-
directe talem facultatem auferentibus,
quibuscunque verbis, aut clausulis conce-
pta sint. Cum verò traditione pretii red-
ditus extinguendus erit, volumus *per bi-
mensem ante id* denuntiari ei, cui pretium
dandum erit, & post denunciationem, in-
tra annum tamen, etiam ab invito pretium
repeti posse, & ubi pretium nec volens
intra

intra bimestre solvat, nec ab invito intra annum exigatur, volumus nihilominus quodcumque redditum extingui posse, præviâ tamen denunciâ, de qua supra, & non obstantibus his, de quibus supra; idq; observari mandamus, etiam, quod pluries, ac pluries denunciâtum fuisset, nec unquam effectus secutus fuisset; pacta etiam continentia pretium census, extra casum prædictum, ab invito, aut ob penam, aut ob aliam causam repeti posse omnino prohibemus; *contractusque sub alia forma posthac celebrandos, fœneratitios* iudicamus; & ita, illis propterea non obstantibus, quid quid vel *expressè*, vel *tacitè* contra hæc nostra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, à fisco volumus posse vindicari.

3361 Et subiungit: hanc autem salutiferam sanctionem nedum in censu noviter *recreando*, verum etiam in *creato* quocumque tempore alienando, modo post publicationem constitutionis creatus sit, perpetuò, & in omnibus servari volumus, declarantes, *pretium, semel censui constitutum, nunquam posse* ob temporum, aut contrahentium qualitatem, seu aliud accidens, nec quoad ultimò contrahentes minui, vel augeri; & licet legem ipsam ad contractus jam celebratos non extendamus, illos tamen omnes, in quos sub alia forma pervenerunt census, hortamur in Domino, ut singulos contractus censuræ bonorum Religiosorum subijciant, & animarum saluti consulant, non obstantibus quibuscunque, &c.

3362 Circa istam Pii V. constitutionem, cum primis agentem de his, quæ necessaria sunt, ut valida, licitaque sit emptio census, not. 1. distinguendum esse inter conditiones in ea præscriptas; quædam enim sunt requisitæ *jure naturali, & divino*; quædam autem *solo jure Ecclesiastico*; hinc in quæstione, (num illæ constitutiones Pontificum in hac materia, præsertim Pii V. ubique & omnes obligent?) Difficultas solum est de his, quæ jure solum humano requiruntur; nam de requisitis jure naturali, & divino, difficultas esse non potest; cum hoc jure omnes omnino homines obligentur. Not. 2. constitutionem Pii V. latam esse *propter præsumptionem usurarum* quæ in his contractibus, & obligationibus intercedere solent, prout colligi-

tur ex illis verbis: omnes alios contractus posthac sub alia forma (quam præscriptâ) celebrandos *fœneratitios* iudicamus; ubi nota, non dici *fœneratitios esse*, sed tantum *fœneratitios iudicamus*.

Cæterum circa hujus constitutionis 3363 vim obligandi in omnibus terris fidelium, quoad conditiones jure solum Pontificio requisitas, non conveniunt Doctores; quidam enim indefinitè affirmant, ubique obligare, ita complures, quos refert Castropalaus tom. 7. de *just. commut. D. 6. p. 15. n. 5.* alii negant, & 1. excipiunt ab ejus obligatione Hispaniam, ut habetur *ibidem num. 6.* alii excipiunt omnes illas terras, in quibus constitutiones illæ non sunt publicatæ, volentes non sufficere unicam Romæ factam publicationem, & propterea excipientes ab illa obligatione, Belgium, Germaniam, Galliam, & Siciliam; ita Lessius *l. 2. de just. c. 22. dub. 13.* sententiam hanc satis probabilem censente Castropalao *loc. cit. num. 6. §. Præterea.*

Quid porro secundum ea, quæ tradidimus *l. 1. tit. 2. de constitut.* in presenti materia dicendum? ex *ibidem* resolutis petendum est. Quæ porro conditiones in illa Pii V. Extravagante, juris tantum humani sint? colligi poterunt, tum ex ipsius verbis à *num. 3357.* tum etiam ex dicendis, non enim dubium est, plura ex his, quæ continentur in hæc Pii V. constitutione, nec esse juris divini, & naturalis, neque ad observationem illius pertinere, etsi aliquo modo utilia videantur; uti sunt, ne census constituatur, nisi ex pecunia numerata coram tabellione, & testibus; ne possit redimi, nisi creditor bimestri ante redemptionem monitus fuerit, factaque denuntiatione necessario census redimendus sit, creditorque census omnibus aliis Creditoribus sit præferendus, & alia hujusmodi; sicuti advertit *Navarr. Comment. de usuris num. 105. & seq. Philarc. 2. p. sum. lib. 5. c. 17. Salon. 2. q. 78. a. 5. controvers. 4. & 5. Molina D. 392. conclus. 12. & favet Glossa in Clementin. dispendiosa. de judiciis, V. Usura.*

Not. 3. Cum dixerimus constitutionem Pii V. procedere ex præsumptione 3365 usurarum, dubitari posse, an ei locus sit etiam in foro conscientie, tametsi fallat in casu particulari? hoc est, licet census emptus sit non observatis omnibus conditionibus

nibus jure humano præscriptis, sic tamen, ut nulla penitus usura in eo particulari casu intervenerit? Haunoldus *tom. 4. tr. 10. n. 318.* censet affirmandum; quia lex illa non fundatur in præsumptione fallibili, fraudis fortè intervenientis in quovis particulari casu, sed in præsumptione moraliter infallibili, multarum fraudum, & usurarum, quæ fierent, nisi tales contractus penitus annullarentur; atque adeo talem contractum censualem, sicut matrimonium clandestinum, nullum esse vi legis non fundatæ in præsumptione fraudis in casu particulari, sed fraudum plurimum eventurarum. Contrarium tamen tenent Navarrus in *Comment. de usuris à n. 69. Valentia 2. 2. D. 5. q. 22. p. 2. Emanuel Saa. V. Censur. n. 2.* negantes in hoc comparisonem census, sine dictis solennitatibus, cum matrimonio simpliciter clandestino; nam licet utrobique lex procedat ex generali præsumptione fraudis, non tamen utrinque disponit eodem modo; nam de matrimonio expressè dicit, sic celebratum, *irritum esse*; de censu autem sic empto solum, *faceratitios judicamus*, ut notavimus *num. 3362.* magnum autem in hoc discrimen esse ostendimus *l. 2. tit. 23. de præsumptionib.* ubi de vi legis procedentis ex præsumptione.

3366 Not. 4. à nobis non negari, condiciones etiam jure solum Ecclesiastico præscriptas in emptione census esse substantiales, & earum omissione invalidari contractum, ubi ea constitutio in usum deducta est; sed solum juxta mentem dispositionis, nimirum in foro externo ante sententiam judicis; post autem etiam in foro poli, juxta dicta *l. 2. tit. 23.* Not. 5. Constitutionem Pii V. non procedere de quolibet censu; sed eo tantum, in quo est periculum usuræ, ubi nimirum non est titulus merè lucrativus, sed utrinque onerosus.

S. 3.

De singulis conditionibus, in particulari à Pio V. requisitis in constitutione census.

3367 **C**astropalaus *loc. cit. p. 15. num. 1.* numerat septem condiciones in particulari requisitas à Pio V. & contentas in dicta Constitutione, de qua *n. 3357.* alii plures; Haunoldus *cit. tom. 4. tr. 10. num. 150.*

planè undecim, ex quibus prima est: census non constituatur, nisi super re immobili, suâ naturâ, seu æquivalenter frugiferâ, & certis finibus designata; secunda, non celebretur, nisi numeratâ pecuniâ in actu celebrationis instrumenti coram Notario, & Testibus; tertia, ne pensiones anticipatæ deducantur in pactum; quarta, ne venditor census obligetur ad casus fortuitos, vel ad alia onera, ad quæ ex natura contractûs non tenetur; quinta, non fiat pactum restringens libertatem Censuarii, alienandi rem censui subjectam, & ne fiat pactum solvendi censitori laudemium.

Sexta, ut dominus rei censitæ, volens eam vendere, admoneat Censualistam, ut possit, si velit, eam emere eodem pretio, cumque aliis præferat, eo tamen recusante emere, poterit censuarius, uni, vel pluribus rem etiam divisam vendere, translato onere inemptores; quibus non solventibus, pensionem non tenetur venditor solvere; septima, ne valeat pactum, quod Censuarius morosus teneatur ad interesse lucri cessantis, vel ad aliam pœnam, vel ad amittendam rem censitam, vel ad expensas; octava, ne possit augeri census constitutus ex pensionibus jam debitis, non solutis; nona, semper liberum esse debeat Censuario, redimere censum, quando voluerit, refuso eodem pretio, quo vendiderat, non obstante quocunque pacto, aut temporis lapsu: præmonito tamen Censualistâ duobus mensibus antè, ut supra explicatum est, à quo tempore potest post annum cogi ad redimendum; decima, Censuarius non sit cogendus absolute ad redimendum censum, nisi in casu jam relato; undecima, pretium census semel constitutum non possit augeri, vel minui ob circumstantias supervenientes.

Circa istas condiciones not. 1. probabilius esse, ex defectu unius conditionis requisitæ totum contractum censualem esse nullum, ubi constitutio Pii V. obligat ad servandam formam in ejusmodi contractu præscriptam; contractus enim *faceratitius*; qui talis prudenter judicari potest, est nullus, vel saltem non ita firmus, ut à Judice rescindi non possit; sed contractus censualis etiam sine conditione in constitutione Pii V. præscripta, prudenter judicari potest *faceratitius*, imò talis judicatur ab ipso Papa, ut constat ex *n. 3362.* ergo
Not.

3370 Not. 2. in illis verbis Bullæ (*quid quid contra hæc mandata dari, aut dimitti contingat, a fisco volumus posse vindicari*) non comprehendendi, nisi quorum acquisitio per donationem, vel remissionem Censuarii accederet Censualistæ contra prohibitionem dictæ constitutionis; ut, si Censuarius sponte, ac non invitus, illi pretium census remitteret, poenam, vel laudemium solveret, &c. dixi *spontè*; nam si ad hoc coactus esset, & ea sibi restitui vellet, fisco præferendus esset; quia tunc non pervenissent ad Censualistam donatione.

3371 Not. 3. quò majus est onus census *consignativi*, hoc majus exigi pretium, ut sit justum & ejus depositione census empro constituatur; nec enim solum onus pensionis præstandæ; sed etiam obligatio, quam Censuarius in se recipit, ultra illud æstimari debet; hinc quoniam census irredimibilis, est multo majoris oneris, quàm redimibilis, majus utique pretium exigitur, ut sit justum, & ille, quàm iste constituatur; cum verò census constitutus alicui, ut redimi quidem possit, sed non nisi *tali moneta in specie*, multum accedat ad censum irredimibilem, utique majus hoc casu esse debebit, quàm si careret hoc onere.

3372 Potest autem onus non redimendi censum, nisi in tali, vel in eadem specie moneta, dupliciter considerari, primò, ut intelligatur identitas pretii non tantum in auro, seu materialiter; sed etiam formaliter, nimirum in auro tanti valoris quoad æstimationem, esto non quoad numerum; secundo eadem quoad aurum, & numerum; primum fieret, si quis censum emisset centum aureis Ungaricis, quolibet valente tres florenos rhenenses, cum pacto, ne iste census redimi possit, nisi Censuarius deponat in aureis Ungaricis tot, quot adæquant summam illorum 100. nimirum trecentos florenos; quo casu Censuarius censum justè redimeret dando quinquaginta aureos Ungaricos in specie, si valor singulorum interim crevisset in duplum; sic enim ista quinquaginta, quorum quilibet nunc valet 6. fl. adæquarent in summa secundum æstimationem illos centum, quorum quilibet valebat tres solum rhenenses. secundum autem, si quis censum emisset centum aureis Ungaricis in specie,

Tom. III.

cum pacto, ne talis census redimi possit, nisi Censuarius deponat in aureis Ungaricis eundem etiam specie numerum aureorum, esto valor interim crevisset, quibus positus:

Dicendum videtur, secundum casum 3373 census non redimibilis, nisi servata identitate moneta, non esse jure naturæ irritum, si periculum sit æquale quoad futurum incrementum, vel decrementum valoris in moneta, quia sic quilibet contrahentium in se recipit æquale onus, modo in cæteris sit pretium justum; an autem pretium eo titulo (quòd census redimi non possit, nisi servata identitate moneta) in constitutione talis census debeat esse majus secundum proportionem oneris (quòd hoc casu in se recipit Censuarius) mihi videtur affirmandum ex dictis; nec etiam census talis, sub prohibitione Bullæ videtur comprehensus; nam cum hoc fiat, quòd Censuarius semper possit censum redimere illo pretio, quo vendiderat.

S. 4.

Qualiter, ut dictæ Bullæ census constitui debeat in re immobili, certa, & frugifera?

Hæc est prima conditio in Bulla Pii V. 3374 ad constituendum censum consignativum, ut constat ex *num. 3357.* ubi tamen nota, ibi dici: *nisi in re immobili, aut que pro immobili habeatur*; quo posito quæstio est 1. an Censualista possit alteri constituere reflexè censum in suo censu directo, quem v. g. habet in bono immobili alterius? saltem, quantum est ad hoc, ut verificetur, quòd sic *constitutus in re immobili, vel que pro immobili habeatur* censum immobilibus annumerari videretur dici *clement. Exivi de paradiso, §. cumque annui redditus, de verb. signif.* ibi: *cumque annui redditus inter immobilia censeantur à jure &c.* ita Cutierrez *practicar. l. 2. q. 146. num. 1.* & alii cum Barbosa *in cit. Clement. num. 15.* ex quo ad factam quæstionem videtur affirmandum, non tantum quando census irredimibilis est, sed etiam redimibilis, sic tamen, ut hoc redempto Censualistæ reflexo constituatur in alia re immobili, vel hoc prætermisso extingueretur census ille reflexus. Cæterum in dato casu verificantur etiam alia

FF ff

duæ

duae particulae huius conditionis, nimirum, quod census alteri à censualista constitutus sit *in re certa*, & *de sui natura frugifera*; nam census ille directus determinatus est, & natura sua frugifer annuae pensionis.

3375 *Questio est 2. an per illam primam conditionem in num. 3374. excludatur census alicui constitutus in omnibus bonis Censuarii, praesentibus, & futuris? 3. constitutus in pluribus rebus? 4. in omnibus bonis Censuarii praesentibus solum generaliter expressis? ad 2. r. quod sic; nam in casu, quo bona praesentia perirent, obligatio redundaret in personam, quae teneretur pensionem praestare ex bonis acquirendis. Ad 3. r. affirmative, modò existant, & sint determinatae; sic enim sub unum jus coadunari possunt. Ad 4. r. quod sic; quia in illis terminis generalibus subest periculum palliandi censum *personalem*, & in generali sermone nihil determinate venit.*

3376 *Questio est, 3. qualiter verificari debeat, censum esse constitutum in re frugifera? r. non sufficere rem, quae solum per accidens, & merà hominis industriam ferat fructum; sed requiri esse frugiferam naturam suam, hoc est, quod ferat fructum, naturam saltem principaliter operante; ratio est, quia id expresse ponitur in prima conditione, de qua num. 3374. sed reflexio facienda est, an istae qualitates rei, in qua constitui possit census consignativus juxta dispositionem Bullae Pii V. ad contractum censualem ex natura rei, an solo jure humano, eoque in hoc, vel illo loco receptae sint? juxta dicta à num. 3362. Nam stante constitutione illius Bullae reprobatum census personalis; sed solum juxta dicenda in seqq.*

§. 5.

Qualiter census consignativus vi Bullae Pii V. numerata pecunia constitutus sit?

3377 *EX num. 3358. constat, vi dictae Bullae requiri, quod, cum census emitur, id fiat numerata pecunia, & integro pretio persoluto confecto instrumento coram Notario, & Testibus. Constitutum hoc fuerat propter multas ceteroquin fraudes Emptorum, & damna venditorum, ubi isti pensiones integras solvere cogebantur,*

nulla, vel tantum parte, pecunia accepta. Circa istas igitur conditiones, vi dictae Bullae requisitas, quaestio est 1. an illae jure naturali necessariae sint? 2. si loco pecuniae res aliae darentur? 3. an auctoritate Judicis talis census imponi possit ad tempus moroso debitori? 4. an pecunia in praesenti numerata esse debeat, quando census ante constitutus legitime alteri venditur? 5. an emi possit numerata in praesenti pecunia, sed adjecto pacto, ut Censuarius (qui aliunde debet aliquid emptori) statim reddat pecuniam eidem ad extinguendum illud anterius debitum?

Ad 1. r. non requiri ad istum contractum jure naturae, quod totum pretium venditori deponatur praesente Notario, & Testibus; nam sine his potest contractus emptionis, & venditionis esse perfectus quoad substantiam jure naturali, & gentium, ut constat ex *tit. 17. Deinde, nec requiri jure naturae totum pretium deponi simul, ut constat in multis ejusmodi venditionibus, ubi venditor etiam suo commodo relinquit credito pretium apud Emptorem, maxime si pensio solvatur solum proportionata parti soluti pretii. Ad 2. r. quantum est de jure naturali posse censum constitui sine pretio, & emptione, puta permutatione, &c. consequenter jure naturae non requiri pecuniam pro tali censu constituendo; spectato autem jure Pontificio, census consignativum emptione non constitui valide, loco pecuniae, alia re data; cum Pontifex aperte declaret irritos ejusmodi contractus initos sine forma à se praescripta. Ad 3. r. quod sic; nam licet Pontifex expresse petat pecuniam numeratam; id tamen solum exigit pro constituendis censibus ex contractu; non autem illis, quae creantur sententia, testimonio, donatione. Ad 4. r. affirmative, ut patet ex ipsis Bullae verbis, ibi: *nedum in censu noviter creando, verum etiam in creato quocumque tempore alienando, modò, post publicationem constitutionis, creatus sit, perpetuo, & in omnibus servari volumus.* Ad 5. affirmat Molina *D. 390. num. 2.* quia numerata pecunia de praesenti, maxime coram Notario, & Testibus, satisfaceret huic secundae conditioni à Pio V. requisitae, de qua *n. 3358.* alii tamen negant, volentes exigi pecuniam non utcumque numeratam de*

presenti, sed constitutam in libero usu venditionis, tanquam ejus Domini; quod non fieret in dato casu, cum per pactum restringeretur ad unum tantum usum, nimirum ad extinguendum ejusdem redditione debitum præexistens, sed fortè id non repugnat ejus dominio, dependenter à libero consensu domini, sic restricto, ut alibi diximus.

§. 6.

De reliquis conditionibus à Pio V. requisitis.

3379 Tertia conditio Pii V. pro constituendo censu ex contractu, est, ne adiciatur pactum anticipato solvendi pensiones, v. g. ne constituens censum pretio 100 M. pro annua pensione 5. fl. cum Censuario pacificatur de solvendo censu, datis 95. reservatis Censualistæ illis 5. aliàs solvendis, secluso hoc pacto, & dato integro pretio; nam isto pacto vitaretur contractus jure naturæ, propter inæqualitatem; plus enim reciperet Censualista, quam emerit numeratâ pecuniâ; nam census annuus 5. fl. valet 100. fl. ut ponit casus; & Censualista daret solum 95. Ceterum, si contractui (per soluto integro pretio) adiciatur pactum solvendi dimidium censum post lapsum dimidii anni, nulla sit anticipatio jure naturali, vel hac constitutione Pii V. interdicta.

3380 Quantum ad quartam conditionem, de qua num. 3367. ne venditor consus obligetur ad casus fortuitos, vel alia onera, quæ non cadunt sub obligationem ex natura contractus, dicendum non prohiberi hic illa pacta, quæ naturâ insunt contractui; sed ea tantum, quæ naturâ non insunt; quale foret pactum, quo Censuarius se obligaret ad quoslibet casus fortuitos; ut Censualistæ solvat laudemium, ut alienare non possit rem censui subjectam. &c.

3381 Illa conditio, ut Censuarius volens rem censui subjectam vendere, prius admoneat Censualistam, ut is, si velit, possit eam emere pretio eodem, quo alius Emptor, non requiritur ex natura rei; & quamvis videatur præcipere, ut Censualista præferatur aliis emere volentibus, non tamen intelligendum venit etiam de illis, qui jure Retractus eam emere possent; quia cum id non exprimat, non censetur Pon-

Tom. III.

tifex hac constitutione præjudicare voluisse juri quæsito aliis ex retractu, & favore Censualistæ.

Præter alia in dicta constitutione prohibetur etiam pactum assicurationis, nimirum etiam pereunte ipsâ re censui subjecta, solvendi censum; idque vel propter periculum usuræ, vel ne census iste realis transeat in personalem: ex natura tamen rei non videtur hoc pactum illicitum, modo pretium, quo census emitur sub tali onere, sit proportionatum valori census annui etiam pendendi pro tali eventu; quod utique ex natura rei majus esse debet, secluso tali pacto.

Quoniam autem fieri potest, quod res censui subjecta fiat infrugifera, vel ex toto, vel solum ex parte, plures in hoc casu dubitationes oboriri possunt; prima est, an si fiat infrugifera tantum ex parte, integer tamen census solvendus sit, si fructus sufficiant ei, deductis expensis? Duplex est sententia; prima negans, & docens censum tunc dividendum secundum proportionem partis frugifera ad rem totam censui subjectam; altera verò affirmans quam sequitur Haunoldus tom. 4. tr. 10. num. 334. In hac quæstione, dubitationi videtur solum locus esse in casu, quo non constat, an partes convenerint de integro censu solvendo etiam pro tali eventu? si enim etiam pro isto casu convenissent, solvendus esset integer; si autem tantum juxta proportionem partis frugifera? secus.

Quæstio igitur procedit in casu, quo neutrum constat, an scilicet totus census constitutus sit in toto, & totus in qualibet etiam parte? an totus in toto, & tantum pars in parte? Haunoldus cit. ait. sententiam negantem, solvendum esse etiam ex sola parte frugifera integrum censum in tali eventu, esse communem inter Theologos; hanc tamen communem doctrinam non esse ita fundatam, ut non potius in praxi contrarium tenendum sit, ob decisionem Rotæ Romanæ 30. Octobr. 1602. in qua definitur, redditus integros solvendos ex parte prædii remanente, si ejus fructus sufficiant, & de hoc intelligendam Bullam, quam responsionem Rotæ accepit summus Pontifex.

Hæc resolutio videtur omnino stare pro sententia affirmante, etiam in eo eventu, pensionem integram solvendam esse, et-

Fff ff 2

iam

iam ex sola parte remanente frugifera; sed solum in casu, quo pretium est æquale pensionis valori, & superaddito oneri; pluris enim est teneri etiam ex parte solvere tantum, quantum ex toto; quam solum ex toto. Deinde non videtur posse admitti, ut in casu divisionis fundi (quo unus haberet unam, alter alteram partem) quilibet teneatur solvere tantam pensionem, quantum, qui habet totum; vix enim declinabitur usura; cum sic Emptor in duplo reciperet mercem, nisi vel pensio minuat; vel augeatur emptionis pretium; sed tunc sumus extra casum.

3386 *Questio est 3. an census solvi debeat, si res censui subiecta pereat, vel infœcunda reddatur dolo, vel culpa Censuarum? R. teneri, quam diu census non redimitur; poterit tamen redimere, si redimibilis sit; vel si irredimibilis, in alia re constitui. Censuarum enim non tenetur subire iacturam debiti ex alterius dolo, vel culpa. In casu autem, quo census redimitur, redimendus est eodem pretio, quo emptus, vel constitutus juxta Bullam Pii V. *supr. in n. 3358.* Advertendum tamen, redimibilitatem, non esse de substantia contractus censualis secundum se, & ex natura rei, cum aliæ res, iusto pretio emi ac vendi possint irredimibiliter.*

3387 *Dubitari tamen potest, an Pontifex in sua Bulla constituerit, ut omnes census, deinceps empto constituendi, redimibiliter constitui debeant, ut secus invalidi sint? an verò tantum, ut, si redimibiliter constituentur, pro redemptione non plus pretii, quam in constitutione datum sit, exigatur, & detur? R. si attendantur verba Bullæ, probabilius standum pro primo, nam vi eius semper liberum esse debet Censuario, redimere censum, quando voluerit, refuso eodem pretio, quo vendiderat, non obstante quocunque pacto, vel temporis lapsu &c. de quo V. n. 3358. rejicitur ergo pactum, *ne unquam redimi possit etiam refuso eodem pretio, sed hæc conditio est tantum juris positivi ex præced. numero, de quo V. num. 3367.**

3388 *Questio est 4. an censui adjici possit pactum, redimendi censum in favorem Censuarum? puta, ut pro arbitrio possit à Censuario repetere pretium, remissâ vicissim obligatione pensionis annuæ? R. Spectato jure naturali posse; cum res et*

iam alia vendi, ac emi possint sub pacto re-
lutionis, seu revenditionis deposito pre-
tium: sed jure positivo Bullæ (ut habetur
num. 3357. in conditione. 10.) Censua-
rius non est cogendus absolute ad redi-
mendum censum, nisi præmonitione duo-
bus mensibus antè facta. Et quamvis in
conditione 11. de qua *num. 3360.* dicatur,
pretium census, semel constitutum, non
posse augeri, vel minui ob circumstantias
supervenientes, hoc tamen intelligendum
est juxta *num. 3368.*

§. 7.

De emptione census realis.

Questio est, an licitum sit emere cen-
sum reale à nobis *num. 3352.* defi-
nitum? ratio dubitandi est, quia videtur
apertè usurarius, nam Censuarum emens
censum in fundo alterius v.g. 100. fl. nu-
merata pecunia cum pacto, ut Censuarum
annuatim solvat 5. fl. hac ratione percipi-
ens censum per 20. annos, reciperet ultra
pretium (quod reddi deberet à Censuario,
si censum redimeret) totum etiam valo-
rem pretii, & hoc ex pacto ultra debitum;
at hoc apertè continet usuram 1. quia talis
emptio non est tam emptio, quam mutu-
um, siquidem dantur centum pro quinque
in singulos annos solvendis: at hæc quin-
que emi non possunt, quia pecunia em-
ptionis capax non est, sed mutui, ergo est
mutuum, at in mutuo recipi non potest
plus, quam datum sit, cum tamen per hanc
census constitutionem longè plus recipiatur,
recipiuntur enim pensiones, quæ in
infinitum excedunt pecuniam receptam,
si census sit irredimibilis, si verò redimibi-
lis, ultra ipsas pensiones, debetur Sors: er-
go recipitur amplius, quam datum sit. De-
inde, esto demus, istum contractum con-
stitui emptione; Nam in istis contractibus
necessariò æqualitas inter datum, & acce-
ptum, hoc est inter pretium, & mercedem
servanda est; at, non servatur æqualitas,
siquidem pretio determinato v.g. centum
emis in censu irredimibili pensiones in-
finitum, in censu verò redimibili ipsas pen-
siones, dum sors integra non redditur: at
hoc excedit notabiliter pretium datum,
aliàs non esset usura mutare pecuniam
cum pacto, ut interim, ac non solvitur,
pensio censualis solvatur. Si autem dica-
tur

tur in tali casu non emi pensiones, sed jus ad pensiones, quod non videtur pluris aestimandum, quam ipsa pecunia; nam contra est, quia jus certum, ad pecuniam recipiendam, tanti aestimari debet, quanti aestimatur pecunia recipienda: at pecunia recipienda in singulos annos pluris valet, quam pecunia, quae de praesenti conceditur: ergo jus ad illam pecuniam recipiendam pluris aestimari debet; ergo hic contractus inaequalitatem continet.

3390. Verum hoc non obstante *re. censum* realem licite emi posse; ita communis, cuius ratio est, quia talis census, sub conditionibus in Bullis Pontificum praescriptis, etiam iure Ecclesiastico approbatur, ut constat ex haecenus dictis. Et ideo census realem emi licite, tenent omnes prope Doctores apud *Nazarr. in Comment. de usuris. Not. 22. num. 69.* & alias. Ante prob. not. 1. prius statuendum esse, quid sit illud, quod in hoc contractu venditur, & emitur? Pratermissis autem aliorum opinionibus, *re. rem*, quae venditur, non esse ipsa bona censui supposita, nec ipsas pensiones annuas; sed *jus eas percipiendi*, & obligationem illas solvendi resultantem in Censuario, sic *Covarr. 3. variar. c. 7. num. 1. Molina tom. 2. de just. D. 383.* & alii. Nam in dato casu aliquid a venditore possessum, debet esse venditum; ergo vel pensiones, seu fructus, vel bona, vel jus inde percipiendi pensionem. Minor probatur; *non pensiones*; nam istae in actu venditionis non possidentur a venditore, sicut nec fructus; *non bona*; nam haec subjiuntur hypothecae, ergo ipsa, seu dominium eorum non venditur; alias Emptori res sua hypothecata foret; ergo jus percipiendi pensionem, quod formaliter constituitur per contractum, sicut in quo jus alio contractu.

3391. Pro solut. in contrarium not. jus reale census, emptum 100. fl. ut quovis anno venditor, seu Censuarius ex re censui subiecta solvat 7. posse dupliciter considerari. 1. secundum se praecise. 2. in quantum subest laboribus, & expensis, aliisque incommodis, quae decursu temporis praesentuntur moraliter eventura in percipiendis illis fructibus, tum propter periculum amittendi census re pereunte; tum ob frequentissimam difficultatem rehabendi sortem integram in casu, quo vel illa indi-

geret, vel negotiatione notabile lucrum faceret &c. Not. 2. rem, quae secundum se praecise valet *centum*, vehementer decre- scere in valore, si consideretur, prout subest circumstantiis, & periculis non tantum lucri cessantis, & damni emergentis; sed etiam iactura totius sortis, difficultatibus, litibus &c. adeo quidem, ut propter hoc in valore quandoque decreseat etiam ultra dimidium. Not. 3. jus, etiam perpetuum, & ad tempus infinitum, quotannis percipiendi fructus ex aliqua re, etiam aliena, vel ex se, vel per hominis industriam frugifera, aestimari determinata pecunia, hoc est pretio determinato, & finito, etiam si cum tempore valor fructuum successively percipientorum transcendat valorem illius determinati pretii, & tale jus, hoc non obstante, licite emi. Manifestum enim est, in usufructu alicujus praedii, emphyteusi, servitute rustica, & urbana, etiam ad tempus infinitum, quae pretio determinato, & finito licite emuntur, etiam si cum tempore valor fructuum, & commodorum, exinde percipientorum, transcendat valorem illius pretii; quia res empta non sunt fructus, & commoda; sed jus reale percipiendi ea ut subest cum illis circumstantiis, & periculis, ratione quorum est longe minoris valoris, quam secundum se, quibus positis:

re. ad rationes in contrarium in n. 3389. 3392
N. min. ad 1. ejus probationem, Neg. talem emptionem census esse mutuam; nam res mutuo data transit in dominium mutuatarii, non autem res censui subiecta. Deinde, etiam in mutuo licite recipitur fors integra tempore per contractum definito, non obstante, quod mutuanus, per lapsos annos percepisset tantum, quantum valet fors ex annuis solutionibus, iusto titulo constitutis, nimirum lucri cessantis, damni emergentis &c. propter quae mutuuum in valore minus est pretio, si haec non compensarentur certa pecunia annuatim; idem est in usufructu, &c. & tamen in his non contingit *usura*; quia res non pluris valet, quam sit valor pretii determinati, & finiti; ergo, ad 2. prob. data ma. N. min. & ejus suppositum, quod emanatur pensiones, ut constat ex *num. 3390.* ad id, quod additur (*jus certum ad recipiendam pecuniam tanti aestimari, quanti aestimatur pecunia recipienda*) *re.* hoc manifeste instari in emptione usus fructus, etiam per-

perpetui; ponamus enim, quod validè, ac licitè ematur mille florenis; in hoc casu computando fructus, quotannis perceptos, eorum valor frequentissimè transcendit in valore pretium emptionis, quin propterea pretium pro re empta (*jure nimirum ad eorum perceptionem*) datum, dicatur non æquale cum valore rei emptæ; falsum igitur est, jus percipiendi quotannis pecuniam valere tanti, quanti valet ipsa pecunia per & annos, & annos percepta, simul sumpta.

3393 Ratio hujus est; quia *pecunia illa*, successivè percepta, sed simul sumpta, computatur quoad valorem *præcisus illis periculis*, propter quæ cæteroquin decrescit valor rei, quem habet illis seclusis: at *jus eos fructus successivè percipiendi* computatur quoad valorem *inclusis illis periculis*, ergo hoc non potest esse tanti valoris, ac ea pecunia simul sumpta; ergo licet *quantitas valoris pecuniæ* successivè percipiendæ transcendat *quantitatem pretii*, quo emptum est jus fructuum; non propterea tamen *quantitas juris empti* transcendit *quantitatem pretii*, quò ipsum est; cum etiam ipsum habeat valorem, & æstimationem determinatam, ac finitam, id quod clarè instatur in usufructu, & servitutibus emptis; ergo emilitè potest census realis, modò, ut supponimus, venditori constituatur pretium justum, de quo *utit. 18. hic.*

§. 8.

De emptione, ac venditione census personalis.

3394 **Q**uestio est, an talis census pretio validè, ac licitè constituatur? plures sequuntur negativam, ex quibus Fachinæus *l. 2. Controvers. c. 44. Navarr. de usur. num. 81.* & alii, approbantes solos census *reales*. 1. autoritate Martini V. in Extravag. 1. & Calixti III. in Extravag. 2. de *empt. & vendit.* inter communes. Deinde Pii V. in sua Extravag. de *cenfib.* ubi expressè statuit census *super re immobili, & non aliter constitui posse*; 3. quia *persona* non potest solutioni pensionum censualium adstringi, maxime si nec bona habeat, & laborare impediatur, & ipsa pereunte non perit census; 4. quia ex concessione census *personalis*, aperitur via

palliandi *usuram*, asserendo, se, pro censu, annuoque reddito, pensionem ultra sortem non accipere; præcluditurque via concedendi mutuum; cum penentibus mutuum respondere mutans possit, ut in censum redimibilem quantitatem illam accipiat.

Affirmativam autem sequitur Covarr. 3395
3. *Variar. c. 7. an. §. Less. l. 2. c. 22. D. 4. Salas de cenfib. dub. 3. n. 3. Layman l. 3. summae. tr. 4. c. 18.* & alii, quos citat, & sequitur Castropalaus *tom. 7. D. 6. p. 11. num. 2.* Fundamentum hujus sententia est. 1. quia obligatio solvendi singulis annis determinatam pensionem imponi personæ potest, lege, & statuto, uti imponuntur tributa, regalia; & declaratur *L. ult. §. Lucius Titius ff. de contrahend. empt. decimæ personales*, lege Ecclesiastica statuantur, *c. Decime. 26. q. 1. c. non est, c. Apostolicæ, & c. pastoralis. de Decimis*, sed quod lege statuitur, potest conventionne partium statui; item, gratis te potes obligare ad solutionem pensionis in singulos annos; ergo poteris pretio sumpto eam obligationem suscipere, quia inter pretium, & ipsam obligationem æqualitas intercedere potest. Hanc sententiam ob auctoritatem probabilem censet Haunoldus *tom. 4. de Just. tr. 10. num. 305.* Negativam autem speculativè loquendo verriorem, quam etiam communiorem ait, & sequitur Molina *D. 387.*

Nobis videtur, emi censum *personalem* 3396 non esse ex natura rei illicitum; & in hoc sensu accedimus sententiæ affirmantium; ratio est, quia nullo titulo repugnat juri naturali, ut constabit ex responsionibus ad rationes in contrarium; de autoritate autem Pontificum, qui referuntur pro sententiâ contraria constabit ex dicendis à n. 3403. ad 1. igitur rationem *dist. ant.* persona non potest ratione census adstringi, ut Emptor habeat jus, & dominium *in ejus corpore. trans. ut pensionem præstet ex suis bonis, quæ habet, & habitura est.* N. ant. cum enim hoc justè, & citra ullam oppositionem cum jure naturali fieri possit lege, statuto, vel etiam *obligatione voluntaria*, non est unde id repugnet, si fiat idem justo pretio, & emptione? *V. tit. 18. ad id, quod dicitur: pereunte persona non perire censum, non probat, non obligari personam in bonis habitis, & habituris;*

dis; nam cum ea tali casu in securitatem solutionis hypothecæ, & pignoris jure assumantur; successor personæ recipit eandem obligationem solvendi, manente jure pignoris, & hypothecæ.

3397 Ad r. p. per hoc, quod census personalis ex natura rei valide, ac licite emit possit, nec aperiri viam usuræ, nec claudi mutuo: *non usuræ*, quia, ut in proximo dicemus, in tali casu servaretur æqualitas pretii, & rei emptæ; *non mutuo*; quia mutuans potest recuperare sortem; non Censualista, ut tradit Castropalaus *cit. num. 3.* ergo per censum personalem non impeditur mutuum; & licet non minus periculum usuræ sit in mutuo, non tamen eo titulo contractus mutui ex natura rei illicitus est; ergo licet periculum aliquod sit palliandi usuram in censu personali, non propterea talis contractus ex natura rei illicitus erit.

3398 Potissima ratio contrariæ sententiæ desumitur ex eo, quod ex natura rei repugnet emptio, & venditio, ubi non servatur æqualitas dati, & accepti; sed in emptione, & venditione census personalis non servatur æqualitas dati, & accepti: ergo emptio, & venditio census personalis ex natura rei repugnat. Minorem probat Haunoldus *cit. num. 306.* qui emeret v. g. 150. florinos solvendo successivè, nec tamen majus pretium daret, quàm 100. fl. ita, ut per 30. annos singulis annis solvendi essent 5. si omnis alius titulus absit, omnes fatentur fore usuram; quia non est æqualitas inter pretium, & rem emptam; & ob hanc causam supra dictum est, quod, quando emitur census realis, non emanant ipsi fructus collectivè, seu cumulus omnium fructuum percipiendorum; & per modum unius consideratorum; sed emi *jus reale*, quod non æstimatur, nisi 100. fl. subsumit: atqui emens censum merè personalem, emit ipsas pensiones successivè solvendas, per modum unius cumuli consideratas; ergo si iste cumulus excedit pretium, est inæqualitas, & usura. Minor probatur: emere jus ad accipiendum equum, est formalissimè idem, ac ipsum equum emere, ut fatentur omnes, & patet ex dictis de contractu emptiois; solum enim ex vi emptiois datur actio personalis, & Emptori non competit jus in re, sed jus ad rem solum; atqui emens censum personalem emit solum-

modo jus ad pensiones, & nullum jus reale: ergo formalissimè emit ipsas pensiones, quæ semel in unum computata, & tandem solutæ, excedent pretium. Ex hac ratione infert Haunoldus *n. 308.* hoc procedere de censu non tantum personali, sive perpetuo, seu irredimibili; sed etiam temporali, seu redimibili, & consequenter solum ad tempus certum ex eadem ratione; non ad tempus incertum, v. g. ad vitam emptoris, vel venditoris, ut habet communis sententia contra paucos; ratio est, quia emptio census ad tempus incertum, quod æquè facile potest afferre damnum, ac lucrum emptori, est exposita fortunæ, sicut ludus, aut jactus retis: atqui talis spes mixta cum tali periculo potest certo pretio æstimari: ergo valebit talis emptio census personalis.

Pro solut. arg. not. pensiones successivè solvendas, etiam simul sumptas, secundum se, posse valoris majoris esse, quàm sit pretium, quo emuntur, quin ex hoc sequatur inæqualitas valoris in dato, & accepto, seu pretio, & re emptæ, modo non sint majoris valoris prout consideratæ, ut subsunt diversis periculis, longo tempore, & incommodis, ac difficultatibus, quæ per se loquendo communiter in iis recipiendis occurrunt. 2. pensiones successivè recipiendas, etiam simul sumptas, prout includunt hæc incommoda, comparatas cum illis sumptis secundum se, & seclusis illis periculis, non tantum non valere tanti, sed etiam multo inferioris valoris esse, ut jam ostendimus. 3. cumulum pensionum successivè percipiendarum, etiam jure perpetuo, posse æstimari valore certo, ac determinato, consequenter adæquari pretio, esto temporis successu omnes jam perceptæ, secundum se acceptæ conficiant plus, quàm sit pretium datum pro jure illas percipiendi in perpetuum, ut ostendimus. 4. cumulum earum pensionum adæquari pretio legitimo, vel naturali; utrumque enim est pretium justum, pretio autem justo valor rei venalis adæquatur: quibus positis:

1. ad objectionem in *n. 3398.* C. ma. 3400 N. min. ad hujus prob. transeat interim major; N. min. ad prob. istius, N. ma. nam jus ad accipiendum, seu sibi tradendum equum, & ipse equus non sunt idem, sicut nec jus in re ad pensiones, & ipsæ pensiones;

fiones; atqui emens jus in re ad pensiones, non emit formalissimè ipsas pensiones, ut fatetur in argumento Haunoldus; ergo qui emit jus personale ad pensiones (nimirum personale, vi cuius venditoris persona teneatur solvere pensiones in bonis habitis, & habendis) non eò ipso formalissimè emit pensiones, sed tantum jus in personam, vi cuius cum obligare possit ad pensionem annuam ex bonis habitis, & habendis persolvendam; cum ergo tale jus habere possit æstimationem certam, & determinatam, ac ei correspondens pretium justum *legitimum*, vel *naturale*, quantumvis pensiones veniant successivè ad majorem quantitatem, quam fuerit pretium; nulla inde fiat inæqualitas inter pretium, & rem emptam, nimirum jus personale ad versus venditorem tradendi quot annis constitutam pensionem; quia pretium non debet coæquari, nisi rei emptæ, & jus, quod emitur, non æstimatur expensionibus, consideratis secundum se, ut dictum est; sed cum attentis incommodis, periculis &c. de quibus supr. ratione quorum longè minoris sunt, quam secundum se.

3401 Dixi: *transeat interim major*, nimirum, quod, *si pensiones essent successivè* (videlicet per annos 30.) *solvende, abesset omnis alius titulus per se loquendo*, quod tamen supponit major; nam si tanto tempore primò conficeretur summa 150. fl. pretio centum, per se loquendo, & moraliter fieri non potest, quòd non intercurrant plurima incommoda, difficultates, pericula, &c. comparatione quorum illi 150. fl. ut conjuncti cum dictis circumstantiis in æstimatione hominum longè minoris valoris sunt, & vix adæquabunt valorem 100. fl. numeratæ pecuniæ; ergo ex una parte supponendo solutionem earum pensionum fieri tantum *successivè*, & quidem spatio 30. *annorum*, non potest ex altera parte supponi, *abesse omnem alium titulum*; cum tantum tempus successivum per se loquendo importet alios titulos, ergo adhuc servaretur æqualitas, licet emerentur ipsæ pensiones successivè solvendæ; hinc licet in aliquo casu fingere mus, nullum incommodum, & difficultatem futuram, non obinde infertur, minoris emi non posse, quia ad honestatem emptionis satis est, quòd frequenter eam diffi-

cultates, & incommoda intercedant, quibus inspectis leges statuerunt *justum pretium* illarum pensionum esse minorem summam numeratam.

Ad id, quod in objectione dicitur de auctorit. summorum Pontificum ibidem re-latorum. *scilicet* quòd Martinus V. & Calixtus III. non negent, posse constitui census *personales*; sed solum decidant, Censuarium, pereunte re non esse obligatum reddere sortem; in quæstione autem, an tali casu teneatur solvere censum, seu pensionem annuam? in neutram partem quidquam ab illis definitum esse, imò (ut habet P. Ferdinandus de Castropalao tom. 7. D. 6. p. 11. num. 3.) Nicolai V. & Gregorius XIII. in suis constitutionibus de censibus, expressè affirmant, *personam in censu obligari posse, obligationemque personæ esse præcipuam; tametsi bona aliqua in securitatem solutionis, hypothecæ, & pignoris jure assumantur.*

Quod adducitur ex constitutione Pii V. de qua supr. à num. 3358. verum habet, Pium voluisse, ut census deinceps non constituerentur, *nisi in re immobili, & frugifera*; ex quo communiter deducunt Doctores, prohibitum esse emere censum *personalem*, id quod valde probabiliter dicitur: ex hoc tamen non sequitur, esse illicitum *ex natura rei*, seu jure naturali, sed tantum Ecclesiastico; quo casu juxta dicta à num. 3362. dicendum erit de plus valore, imò & licita constitutione, saltem in loco, ubi ea constitutio, vel non debite promulgata est, vel usu non recepta. Cæterum Castropalao loc. cit. ait: quòd Pius V. in illa Extravagante sua non declaraverit census *personales illicitos, esse*; sed ad vitandum periculum usuræ statuerit, *ne constituerentur.*

Ex his deducitur, censum personalem ex natura rei non esse illicitum, sive perpetuus sit, sive temporalis etiam ad certum tempus, quamvis utrumque neget Haunoldus, ut diximus num. 3398. ratio negantium est ex eo, quia ex parte, qua cumulus pensionum excedit sortem, injusta est emptio, cum pretium excedat; ergo secluso damno emergente, lucro cessante, aliove simili titulo, recipi non potest. Deinde, quia perinde est emere pecuniam solvendam simul, ac emere illam per partes: at major pecuniæ summa emi nequit minori,

minori, cum certa est ejus solutio. Denique non potest quis, secluso damno emergente, vel lucro cessante, mutare centum sub obligatione reddendi 15. in singulos annos per decennium; ergo neque emere.

3405 Sed affirmandum est cum D. Thoma in *Opusc. de usuris p. 2. c. 1. Lessiol. 2. c. 22. D. 6. a. num. 42.* Salas de censibus *dub. 4. a. num. 2.* nam debitum in singulos annos distributum, communi hominum estimatione, minoris valet, quam si simul esset; sic enim subicitur frequenti periculo interitus cum difficultatibus, & expensis in ejus perceptione, & minus aptum est, ut ex illo lucrum aliquod comparatur, & necessitatibus contingentibus occurratur; ergo hoc debitum tam in fructibus, quam in redditibus sic speratis, minoris emi poterit, quam si simul praesens esset.

3406 Confirmatur ex eo, quod aliqui hoc concedant in emptione census realis. Nam ideo licita est per eos emptio census realis minori pretio, quam est cumulus fructuum, qui sperantur percipi, quia fructus in potentia, qui in censu reali emuntur, utpote multis periculis subiecti, minoris estimationis sunt, quam si actu existerent; sed in censu personali idem contingit: pecunia enim futurae, minutim per longum tempus recipiendae, periculis sunt subiectae, & suis dominis rhinus commoda. Aliqui contractum, seu censum personalem *vitalitium*, nimirum ad tempus vitae Censuarii, aut Censualistae, comparant ludo aleae interdicto; sed hoc merito negatur; nam in ludo aleae non intervenit emptio alicujus rei, & res pendet ex mero casu, non causis naturalibus, sicut vita hominis.

§. 9.

De censibus Ecclesiasticis.

3407 **P**ER censum Ecclesiasticum hic intelligimus onus reale impostum Ecclesiae, vel quamlibet pensionem, aut redditum annuum, quem ex proventibus Ecclesiasticis, Ecclesiae, Monasteria, & alia loca solvere debent superioribus Praelatis, vel ex causa recognoscendi subjectionem, vel alio titulo; & haec acceptio census est propria, prout hoc titulo de censibus agitur. Prima igitur quaestio est, an ex solutione census recte probetur, solventem esse subiectum ei, cui solvit censum? 17. quod

Tom. III.

non; nam ex obligatione, qua nasci potest ex pluribus titulis, nunquam bene arguitur ad unum determinate, sed obligatio solvendi censum ex proventibus Ecclesiasticis, nascitur ex pluribus titulis; aliquando nimirum ad recognoscendam subjectionem, vel in signum libertatis, & emptionis, juxta c. *Recipimus. 8. de privi. leg. vel in signum advocatiae, seu protectionis, aut competentis Patronatus ex fundatione &c. arg. c. Praeterea. 23. de jure Patronat.* ergo ex obligatione solvendi censum ex proventibus Ecclesiasticis non bene arguitur determinate, quod fiat titulo subjectionis. Hinc petens sibi ab aliquo solvi censum, debet allegare titulum, seu causam, ex qua id juris habeat; nam census, cujus causa ignoratur, non est ex obligatione solvendus, prout habetur in c. *Pervenit. 5. h. t.* Cum enim Fraxinorensis Abbas Carpentem Ecclesiam fuisset depradatus, occasione videlicet cujusdam census, qui ad quid, & quo titulo solvi debebat, ignorabatur; & super hoc Archipresbyter Paschalem 11. interrogasset, respondit Paschalis: *censum ignorantie nec divinis, nec humanis legibus inveniri, oportere enim, ut census omnes, ad quid, & quo modo persolvi debeant praesciantur*; adeoque praedam omnem Carpentis Ecclesiae restituendam esse, nec permittendum deinceps, ut Fraxinorensis Abbas, aut quilibet alius, eam inquietet.

Causa porro debendi censum, & consequenter titulus, in quo fundetur jus petendi, sufficienter probatur; si allegetur annua praestatio illius per tantum tempus, ut ejus initium non extet memoria, ut colligitur ex *L. hoc jure. 3. §. Aquae ductus. ff. de aqua quotid. Abb. inc. ult. n. 7. de causa possess. & propr. & in cit. c. Pervenit; n. 3. h. t. Covarr. in Reg. possessor p. 2. §. 4. n. 4.* sed hoc accipe, si constat de solutione annuatim praestita *tanquam debita*; non autem, si *merè liberaliter*; & gratuito, vel cum protestatione, quod non ex debito. Haec intelligenda sunt, quando actor petit sibi censum solvi iudicio petitoris, si autem agat possessorio (pone, si Censuaris recuset solvere censum, tanquam indebitum) tenebitur probare, se hactenus fuisse in possessione, quorannis percipiendi censum, eumque sibi tanquam debitum fuisse per tot annos solutum, nunc autem a

Ggg gg

Cen-

Censuario spoliatum, quo casu restituendus erit, esto reus opponat proprietatem, prout exposuimus *lib. 2. tit. 12. de causa possess. & propriet. ex c. Cum olim. 7. eod. & c. fin. de ord. cognition.*

3409 Not. autem 1. in hoc casu non requiri, ut actor spoliatus possessione, vel quali possessione juris percipiendi censum ex tali loco, vel fundo, probet titulum, quo acquisivit jus, ubi possessio est temporis immemorialis; quia in hoc agitur solum de continuatione possessionis, non acquisitione; esto enim titulum acquisitionis probare non possit propter tempus immemorabile initii, ut saepe fit; sufficit tamen praesumptio, quam ex possessione tanti temporis, pro iustitia possessionis, & consequenter acquisitionis, pro se habet. Hinc non ex decursu temporis habetur illa Censuarii obligatio; sed ex praesumptione juris in tali circumstantia, Censualista assistetis.

3410 Not. 2. id procedere non tantum in censu reali, sed etiam personali, nimirum, ut spoliatus solutione census personalis, antecedenter ex debito soluti, possessorio iudicio spoliatorem convenire possit in iudicio possessorio recuperanda, prout deducitur ex c. *Querelam. 24. de Elect.* ubi, cum Cardinalis tituli S. Vitalis per Oeconomum, seu Syndicum Ecclesiae S. Agathae, quam ipse habebat in commendam (praeter alia) petiisset pensionem sexdecim denariorum Papiensium ab Ecclesia S. Salvatoris, nunc autem ab hujus Ecclesiae Presbytero negatam, seu subtractam; Pontifex ad quaestionem praestandae pensionis respondit: *quia fuit liquidum comprobatum*, quod pensio sexdecim denariorum Papiensis monetae fuerit Clericis Ecclesiae vestrae pro Ecclesia S. Salvatoris de thermis annuatim, per multa tempora, et soluta, sed de novo subtracta, *vos in eundem statum percipiendi huiusmodi de Ecclesia S. Salvatoris de thermis Ecclesiam vestram decernimus reducendam, & ad solutionem pensionis subtractae, condemnamus Presbyterum ante dictum, salva quaestione proprietatis inter Ecclesias memoratas.*

3411 Nam ex hoc textu deducitur, quod pensionarius, seu Colonus pensionem solvere recusans, si ea ante tanquam debita soluta sit, cogendus sit spoliatum restituere juri suo, & negatam pensionem solvere;

sic tamen ut deinde possit super jure proprietatis solvendae pensionis litem movere; ubi nota, quod absolute decernat solutionem census, non distinguendo, an sit realis, an personalis? Unde, quando dicitur, non posse fieri, quod habeatur possessio praestationis, seu debiti mere personalis, cum persona libera, & illi inherencia, possideri non possint; respondetur, negando, non posse in persona fundari obligationem praestationis, seu debiti mere personalis nomine alicujus causa praecedentis, v. g. pacti, contractus, ultima voluntatis, &c. pat. in decimis, & tributis *personalibus*; in Vassallis, obligatis ad obsequia personalia domini directi, &c. Unde in istis casibus non tam possidetur persona libera, quam jus personale, quo habens tale jus exigere possit debitum, pensionem sibi praestandam a tali persona ex ejusdem lucris, adeoque eo spoliatus, in eo merito defendendus erit aequè, ac spoliatus possessione juris realis.

§. 10.

An Ordinarii locorum, aut Rectores, Ecclesiis sibi subjectis possint imponere debitum solvendi censum?

DE hoc agitur in c. *Scientes. 3. h. t. 3412* Nam, ubi quidam Abbas Gregorio Pontifici conquestus esset, quod Episcopus Massae suo Monasterio consuetudines (seu census, & pensiones, ut notat Hostiensis hic, & Rubrica) velit imponere; rescripsit: *si ab initio hoc non fuit, etiam labentibus temporibus aliquid novi non permittendum imponi*: Deinde in c. *Prohibemus. 7. eod.* quod desumptum est ex Concilio Lateran. ubi Alexander III. *prohibemus insuper*, inquit, *ne ab Abbatibus, Episcopis, vel aliis Praelatis novi census imponantur Ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem redituum suis usibus appropriare praesumant*: sed libertatem, quam sibi majores conservare desiderant, minoribus suis bona voluntate conservent; si quis vero aliter fecerit, irritum, quod egerit, habeatur.

Ex his juribus deducitur 1. censum novum (qui scilicet in Ecclesia fundatione constitutus non est) non posse deinde imponi Ecclesiis, vel Monasteriis ab Ordinariis locorum; sic Vivianus in *Rationali juris Pontific. l. 3. pag. 392. & alii. 2. nec* etc.

veterem augeri; patet ex textu c. 2. ibi: *nec veteres augeantur*; & c. 3. ibi: *aliquid noviter non permittas imponi*; augmentum autem imponere, foret aliquid noviter imponere; ergo. Censent autem communiter Doctores, sermonem hic esse de censu perpetuo, & reali; Secus solum personali, & ad tempus; ratio primi est; quia licet in permutatione beneficiorum, ubi unum alteri praeponderat, defectus minus valentis in ipsa permutatione, etiam pecuniâ, compensetur, ut dicitur c. ad quest. 6. de rerum permutatione, isti tamen contractus permutationis, & supplendi defectum, non possunt committeri, adeoque nec alius (qualis est census realis, & perpetuus) constitui; nemo enim, Papâ inferior, potest Ecclesiam perpetuò censualem constituere, ex dict. c. *Prohibemus*: ratio secundi est ex c. *cum venissent*. 9. de rescript. spoliat. ibi: *& interim auctoritate ejusdem Archiepiscopi, vivente Clerico perceperunt annuam possessionem*; c. *Nisi essent*. 21. de praebend. ubi duobus, ad unam dignitatem electis, permittitur, ut à Judicibus, in quos compromissum est, uni eorum, pro bono pacis, constituere annuam pensionem non à dignitate, sed ab eo, qui dignitatem accipit, persolvendam, sic tamen ut extinctâ personâ gravari, extinguat obligationem solvenda pensionis nec transeat ad successorem.

3414 Decisionem porro de novo censu, vel pensione non imponenda Ecclesiis, à locorum Ordinariis, limitant aliqui, ut solum intelligatur, *sine causa rationabili, & justa*, ita Pirhing h. t. num. 9. sed de hoc V. dicta Superius à n. 915. Observandum quoque, quod in c. *prohibemus* (prohibeate impositionem novi census, vel augmentum veteris) addatur: *nec partem reddituum suis usibus appropriare praesumant*; quo videtur indicari, novis censibus, ab Ordinariis locorum, non posse gravari Ecclesias, *pensione cedente in ipsorum usum, & commodum*; an autem nec in utilitatem aliorum? diximus à num. 915.

3415 Quod attinet Rectores Ecclesiarum, Episcopis inferiores, aut alios Beneficiarios, an ipsi possint novis pensionibus gravare suas Ecclesias, aut beneficia? videtur dicendum negativè à fortiori; & colligitur ex c. *Præterea*. 8. h. t. ubi Alexander III.

ad Episcopum Vigoricensis scribit: *qui Episcopo ignorante, auctoritate suâ, pensionem annuam de Ecclesiis, quâdam illusione, solverint, sive receperint, eis defunctis in receptione pensionis, non sunt aliquatenus audiendi, si Pontificis, aut alterius, qui de jure id facere potuerit, auctoritatem, & assensum super hoc non intervenisse constiterit; non enim simplices sacerdotes, vel Clerici possunt Ecclesias, quibus praesunt, auctoritate suâ (praesertim post decessum suam) efficere censuales.*

Ex hoc textu habetur I. Rectores Ecclesiarum, aut Beneficiarios, locorum Ordinariis inferiores, sine istorum consensu, consequenter auctoritate propria, non posse suas Ecclesias, vel beneficia constituere censuales, censu durante, etiam post mortem ipsorum, qui eum in sua Ecclesia, vel beneficio constituerunt; constat aperte ex cit. litera n. praeced. 2. non posse dictas Ecclesias constitui censuales, sine Ordinarii consensu ad tempus; ratio est, quia particula *praesertim* implicat; non autem, *excludit* casum alterum, sed solum determinat à fortiori, ut multò minus liceat constituere censum duraturum, etiam post mortem constituentis; habetur 3. juxta id, quod notat Barbosa in dict. c. *Præterea*. n. 2. quòd census constitutio super rebus Ecclesiae, accedente Superioris consensu, etiam successores obliget; ducit hoc cum Pereyra de empt. c. 27. n. 6. ex illis litera verbis: *Episcopo ignorante*: Verùm ex hoc: *Rektor Ecclesiae non potest auctoritate propria suam Ecclesiam constituere censualem ignorante Episcopo*, non rectè sequitur: *ergo potest eo consensu, & consentiente*; nam ex dicto anteced. non rectè infertur istud consequens; cum non sit contradictorium antecedentis, & in dicto casu possit verum esse utrumque, & quòd non possit auctoritate propria, ignorante, ac non consentiente, & quòd non possit auctoritate propria, sciente, ac consentiente Episcopo, cum in pluribus etiam consensus Episcopi non proficiat, ubi scilicet potestas, & consensus altior exigitur. Ceterum ubi super hoc disponere potest (de quo diximus à n. 915.) admitti potest.

Quaestio ulterior est, an Episcopus possit novum censum imponere Ecclesiae, de manu,

manu, seu potestate Laicorum redempta? ad hoc responderetur ex c. *Ecclesiis. 9. h. t.* ubi dicitur: *Ecclesiis, quas de novo Episcopi de manibus Laicorum eripiunt, præter cathedraticum, juraque omnia, quæ aliis Ecclesiis imponuntur, non videmus exactionem imponendam; quin, novis exactionibus, decreto nostro, prohibemus generaliter amodò Ecclesias prægravari.* Ex hoc enim sequitur, quod Episcopus majorem exactionem imponere non debeat, præter Cathedraticum, & alia jura, quæ habet in antiquis Ecclesiis, quamvis eriperet, & liberaret Ecclesiam de manibus Laicorum; Vivianus in *Rational. l. 3. juris Pontific. pag. 394. & alii.* De aliis porrò juribus Episcopi, quæ vi legis Dioecesanæ potest exigere ab Ecclesiis sibi subjectis, dicemus à infra.

3418 Quæstio est 2. an, qui juravit solvere novum censum, ab eo, qui tale juramentum promissorium ab ipso recepit, ab hac jurata obligatione liberari debeat? *quod sic ex c. significavit. 13. h. t.* nam cum Rector Ecclesiæ de Fulvis denuntiasset Lucio III. quod, cum à Monachis de Castig. ad regimen ipsius Ecclesiæ fuisset electus, de solvendo eis annuo censu trium marcharum, quas prædecessor ejus solverat, præstitit sacramentum: postmodum Episcopus Dioecesis, ne ipsum censum Monachis solveret, nisi prius constaret, quod Episcopali auctoritate fuisset impositus, in periculum ordinis sui interdixit; quo intellecto Pontifex respondit: mandamus, quatenus, si prædictum censum auctoritate Præsulis, & non de novo impositum fuisse constiterit, Episcopo præcipias, ut prohibitionem sine dilatione relaxet; si verò census sit de novo impositus, & sine auctoritate Episcopi hoc factum fuerit, sive non, eosdem Monachos, ut Clericum à juramento absolvant (appellatione remota) compellas; Creditor igitur, qui alicui Clerico imposuit novum censum sub obligatione jurata solvendum, etiamsi debitor se solviturum juraverit, sive hoc factum sit cum, sive sine auctoritate Episcopi, tenetur ei talem obligationem remittere, & ad hoc cogi potest; secus, si non sit novus, sed jam ante cum auctoritate Episcopi constitutus; quo nec habetur juramentum posse relaxari à partibus, in quorū utilitatem fuit juramentū; ita Sanchez in *Dec. l. 3. c. 20. n. 4.*

3419 Et hoc etiam procedit de Patronis Ec-

clesiarum, etiam Clericis, si novum censum imponant Ecclesiis, aut veterem au-geant, receptā super hoc solvendo cautione, vel juramento, prout expressè statuit Clemens III. ubi (ut habetur in c. *Gravis. 15. h. t.*) *Gravis admodum, & correctione dignissima nuper querela*; inquit, *in audientia est nostra proposita*; quod, salva conscientia, sub dissimulatione transire non possumus; cum enim Ecclesiastica personæ Ecclesias, quam plures in Simon. Dioecesi habeant, cum eas vacare contigerit, non aliter quemquam ad ipsarum regimen volunt vocare, nisi aut novum censum in Ecclesiis illis imponant, aut veterem contra constitutionum Concilii Lateran. augmentent, ad ipsius solutionem instituendum Presbyterum juratoria quandoque, vel fidejussoria cautione cogentes: quandam etiam partem suis usibus reddituum applicare contendunt; unde sæpe contingit, ut, Dioecetano Episcopo excessus hujusmodi ignorante, vel eo minimè requisito in Ecclesiis illis inducant pro suæ voluntatis arbitrio Sacerdotes. Quoniam igitur prædictas constitutiones Concilii pati nolumus, neque debemus, aliquorum injuriā violari, discretioni vestra per Apostolica scripta mandamus, quatenus, cum super hoc fueritis requisiti, partibus ad vestram præsentiam convocatis, quæcunque noveritis contra constitutionem prædictam super Ecclesiis illis, vel earum censu ab aliquibus à tempore constitutionis attentata, contradictione, & Apostolica cessione, in irritum revocantes, ab augmentatione censuum Ecclesias penitus absolvatis, & ad statum debitum reducat: Presbyteros, quos super his juramenta illicita præstitisse noveritis, congrua satisfactione imposita, facientes absolvi, eos etiam, quos de cætero contra formam canonum super his venire noveritis, sine cujuscunque personæ acceptione, sub Apostolica observationis censura canonica puniatis.

Not. autem, hoc procedere de censu, quem Patroni noverit imponerent Ecclesiis Patronatis, nimirum extra limen fundationis, seu primò post fundationem; ceterum illicitum non est, si in ipsa fundatione Ecclesiarum, de consensu Ordinariorū, sibi censum, vel pensionem annuam referent, quæ cæteroquin possibilis est, & Ecclesias nimia servitute non gravat. de quo V. titulum 38. de jure Patronat.